

Besteding kwaliteitsbudget in de RES Groningen

Inleiding

Landelijke zien we een stagnatie in de realisatie van de doelen uit het Klimaatakkoord. Een van de redenen hiervoor is dat het voor ontwikkelaars ingewikkelder is geworden om een businesscase dekkend te krijgen.

Op dit moment is er landelijk een beweging gaande om bij de aanleg van nieuwe energieparks meer rekening te houden met de negatieve effecten op de natuur. Deze negatieve effecten zijn het gevolg van verminderde bodembelichting, minder regenwater op de bodem maar bijvoorbeeld ook schade aan de bodem als gevolg van verdichting door zwaar materieel. Landelijk zijn voorwaarden opgenomen in de SDE++ regeling, de subsidie die exploitanten ontvangen voor de opgewekte energie. Zonder maatregelen die de schade voorkomen wordt geen SDE++ subsidie toegekend. Daarnaast is een zgn. Ecocertified label opgesteld. Door jarenlang onderzoek is een berekening gemaakt van factoren zoals de toetreding van zonlicht. Dit label is op 3 september gereed gekomen en dit is nu de norm voor nieuwe zonneparks.

In de RES Groningen is een stapje verder gezet. Daar is niet alleen aangegeven dat schade aan de ecologie voorkomen moet worden maar dat er zelfs natuur moet worden toegevoegd. Hoe dat tot stand komt is nader uitgewerkt in de Leidraad Ecologie in de RES Groningen. Het Ecocertified label is onderdeel van de afwegingsmethodiek van de Leidraad.

Aanvullende eisen op het gebied van natuurinclusief drukken nog meer op de businesscase en kunnen net het verschil maken tussen het wel of niet doorgaan van een energieproject. Het bod van de RES Groningen van 5.7 TWh in 2030 ligt binnen handbereik maar is nog niet gehaald.

In 2024 is in de Tweede Kamer een [amendement](#) aangenomen waarin staat dat een bedrag van 25 miljoen ingezet wordt op zon- en windparks op land voor de realisatie van maatregelen die de omstandigheden voor de natuur verbeteren.

Deze middelen zijn in relatief korte tijd weggezet in de vorm van een Decentrale Uitkering aan alle RES-gebieden. Voor iedere RES-regio is een bedrag van €788.499,- ter beschikking gesteld en inmiddels overgemaakt. Dit bedrag is eenmalig, er hoeft geen verantwoording over afgelegd te worden en de RES-regio's moeten zelf uitwerken hoe en waaraan ze het geld uit gaan geven. Gezien de aard van de maatregelen (bovenwettelijk en niet rendabel) is er bij besteding van het budget geen sprake van economisch voordeel en dus van ongeoorloofde staatssteun.

Dit document is een uitwerking van de verdeling van de Groningse middelen. Met de toekenning van de middelen zijn vanuit de NPRES twee documenten gedeeld die de opties geven voor de inhoudelijke besteding en het organiseren van de governance. Deze twee documenten plus de al uitgewerkte bestedingsvoorstellen van de RES-regio's, Drenthe, Friesland en Arnhem/Nijmegen liggen ten grondslag aan dit document.

Doel

Het doel van het project is om een bijdrage te leveren aan de versterking van de ecologie en biodiversiteit rond duurzame energieprojecten in de provincie Groningen.

De Groningse aanpak

We verdelen in Groningen de middelen volgens een aantal basisprincipes.

1. Een relatief snelle aanpak

De uitvoering is gericht op maatregelen die gerealiseerd worden in tijdsbestek tussen 2025 en 2028. Voor nog te ontwikkelen parken geldt dat deze in de periode 2025–2028 een reservering kunnen krijgen voor toekomstige maatregelen mits deze parken al wel een beschikking SDE ++ hebben.

2. Een eerlijke verdeling van de middelen over de provincie

In plaats van de besteding van een groot bedrag voor enkele parken kiezen we voor een spreiding over de gehele provincie. Elke gemeente kan meedoen.

3. Beoordelingssystematiek

De Leidraad Ecologie in de RES Groningen is bij de beoordeling leidend.

4. Inzet op zowel zon als wind

Een aanvraag kan ingediend worden voor zowel zon op land, zon op water als wind op land.

5. Het resultaat staat voorop

Het doel is om zoveel mogelijk budget om te zetten in concrete maatregelen en zo weinig mogelijk in overhead.

6. Samenwerking zoeken

Waar mogelijk wordt in de uitvoering invulling gegeven aan gezamenlijke inkoop om zo kosten te reduceren (bv. plantmateriaal).

7. Additionaliteit

De middelen zijn aanvullend op wat wettelijk noodzakelijk is en wat in vergunningen is vastgelegd.

8. Prioriteit bij nieuwe Energieparken

De inzet is met name gericht op nieuwe Energieparken. Deze parken moeten bekend zijn bij de gemeente en wenselijk al in de vergunningprocedure zitten. Bij onvoldoende belangstellingen worden de middelen ook ingezet op bestaande Energieparken.

9. Cofinanciering

Zo veel als mogelijk worden de middelen uit het kwaliteitsbudget gezien als mogelijkheid voor cofinanciering voor andere financieringsbronnen.

10. Betrokkenheid van omwonenden

Het betrekken van inwoners bij het opzetten van een aanvraag is gewenst. In de adviezen van de NPRES wordt de schouw voorgesteld als instrument om dit te realiseren¹. Samen met kenners van het gebied en omwonenden wordt door middel van een ontwerpatelier input opgehaald.

De procedure van de aanvraag

1. Gemeenten zijn opdrachtgever van de gevraagde opdrachten en voor nieuwe projecten leggen zij deze vast in een anterieure overeenkomst;
2. Elke gemeente draagt binnen een bepaalde termijn zelf een project aan en stemt na selectie in met de start van het gebiedsproces;
3. Het budget per gemeente bedraagt maximaal € 67.022,-²;
4. Conform landelijk advies wordt maximaal 15% (€118.275) gereserveerd voor overheadkosten. Gemeente en provincie leveren om niet ondersteunende ambtelijke capaciteit (ecoloog, landschapsdeskundige, gemeentelijke aanspreekpunt)

5. Overheadkosten zijn:

- Procesbegeleiding (maximaal 50%)
- begeleiding en uitvoering van de schouw door ENIG. Hier valt ook inhuur van evt. experts en out of pocketkosten zoals de huur van een zaal of een bus etc. onder (minimaal 50%)
- toetsing aanvraag en controle achteraf

1. ENIG staat voor het Energieloket Natuurinclusief Groningen (ENIG). ENIG is samenwerkingsverband tussen Landschapsbeheer Groningen, RUG, vakgroep Noorderruimte van de Hanze Hogeschool, Groninger Energiekoepel, Grunneger Power en Natuur en Milieufederatie Groningen. Dit platform kan de begeleiding geven aan de schouwen/ontwerpateliers. Iedere aanvrager heeft recht op gratis begeleiding vanuit de RES voor de schouwen.
2. Gezien de toetsende rol van de NMG spelen zij in ENIG geen inhoudelijk rol in ENIG maar wel de rol van procesbegeleider. Deze begeleider is een andere persoon dan degene die in de beoordelingscommissie zit.

¹ [Hoe kun je het Kwaliteitsbudget inzetten?](#)

² 85% van €788.499,- gedeeld door 10

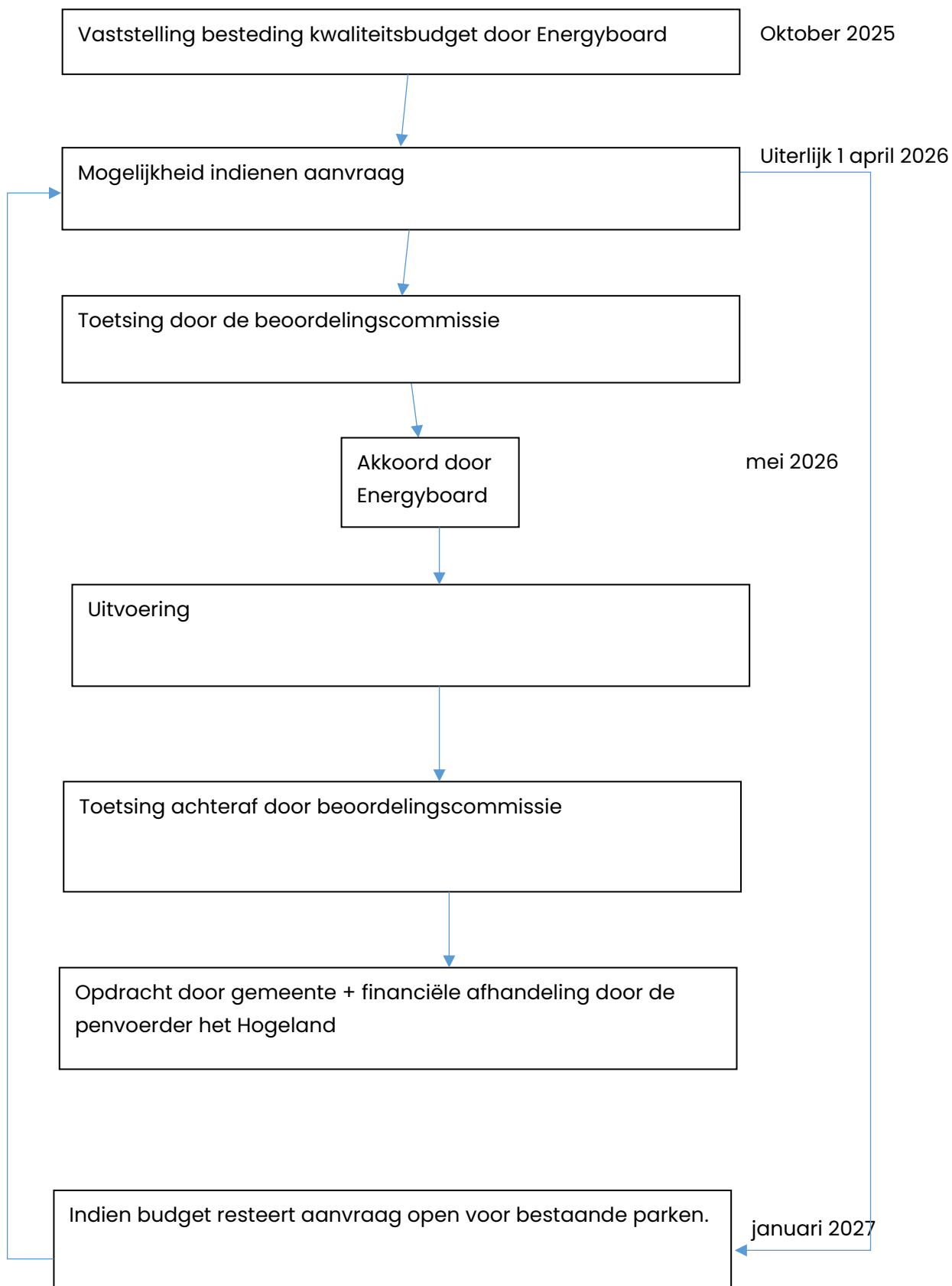
6. Bij maatregelen ten behoeve van bestaande zonneparken wordt eerst door de gemeente gecontroleerd of de vergunningsvoorwaarden correct zijn nageleefd.
7. Het bedrag kan beschikbaar worden gesteld zodra er een concreet plan is opgeleverd en het opdrachtgeverschap geborgd is, in afstemming met of tussen gemeente en provincie. De toetsing van het bestek gebeurt door de beoordelingscommissie;
8. Het Kwaliteitsbudget Biodiversiteit is ondergebracht bij de gemeente het Hogeland. Zij doet ook de financiële afhandeling. De uitbetaling vindt plaats na akkoord van de uitvoering. De beoordeling vindt plaats conform de criteria uit de Leidraad Ecologie in de RES Groningen.
9. De eerste aanvragen kunnen uiterlijk 1 april 2026 ingediend worden bij de Groninger Energieaanpak.
10. Mochten er na die tijd middelen overblijven dan komt er een tweede ronde die sluit op 1 januari 2027. Alle gemeenten mogen dan opnieuw een aanvraag indienen. Over de verdeling van deze middelen volgt een voorstel voor de Energyboard van februari 2027.
11. Voor bestaande parken geldt dat de maatregelen uitgevoerd moeten worden binnen anderhalf jaar na toekenning.

De Beoordelingscommissie

Ons voorstel is dat:

De beoordeling wordt uitgevoerd door een beoordelingscommissie bestaande uit de Provincie Groningen als onafhankelijke partij en de NMG als landelijke kennispartner van de NP RES voor het kwaliteitsbudget en we streven naar een derde persoon bijvoorbeeld van buiten de provincie.

Schematisch overzicht van de procedure

Bijlage 1 Lijst van mogelijke maatregelen (bron: NPRES)

Standaardlijst van maatregelen

Onderstaande beknopte eerste aanzet voor een standaardlijst is gebaseerd op de concrete ervaring bij wind- en zonneparken (incl. verbeteringen achteraf) en op (werk)bijeenkomsten en publicaties in het kader van o.a. het EcoCertified Solar Label, het Kwaliteitsbudget en NIEWHOL. Het kan bij zonnenvelden soms gaan om maatregelen die in het zonnenveld uitvoerbaar zijn. Maar vaak zal het gaan om maatregelen die in de nabijheid van het energieproject gerealiseerd kunnen worden. (Waarbij het Kwaliteitsbudget niet ingezet kan worden voor eventuele kosten voor grondverwerving.)

Let op: bij onderstaande standaardlijst zitten maatregelen die soms of zelfs vaak, tenminste ten dele, sowieso uitgevoerd dienen te worden, zoals genoemd onder punt c bij *Wat wel, wat niet?* Steeds zal dus moeten worden beoordeeld of echt sprake is van een plus.

Maatregel
Enkele jaren voorafgaand aan de aanleg stoppen met de intensieve landbouw en starten met verschraling (bijv. met een boer afspreken dat hij geen mest meer uitrijdt, eerste jaar nog mais plant, tweede jaar veldbonen voor snelle stikstofbinding, daarna kruidenrijk gras inzaaien)
Enkele jaren voorafgaand aan de realisatie al starten met aanleg natuur- en landschapsstructuur in het energiepark
Enkele jaren voorafgaand aan de realisatie al starten met compenserende maatregelen voor de natuur (bijv. inrichten vervangend weidevogelgebied)
Zonnenveld voldoet in ontwerp én bij realisatie aan de Bodembelichtingstoets, waarbij in het beheerplan aandacht is voor een volwaardige vegetatielaag onder de panelen
Extra maatregelen voor goede hemelwaterverdeling onder zonnetafels
Bodemstructuur beschermen of verbeteren (bijv. rijplaten aanbrengen tijdens aanleg, erna grond frezen en inzaaien met gras-kruidenmengsel)
Overbemeste top laag verwijderen
Aanbrengen (micro-)verschillen in reliëf, nat/droog, zon/schaduw e.d.
Kruidenrijke zomen en stroken
Voedselbos of boomgaard
Bosrand
Struweel of houtsingel (kan bijv. ook hakhout of eikenwal zijn, aanleg of herstel)
Houtstapels en takkenrillen
Amfibieënpool
Moerasje of rietveld
Sloot voorzien van natuurrijke oevers
Beekloop herstellen
Veld inrichten voor akkerkruiden en (boerenland)vogels, met ook voedsel en schuilplek in de winterperiode

Aansluitend terrein inrichten als natuurgebied
Specifiek biotoop inrichten (met ook goed geborgd beheer) voor zeldzame autochtone doelsoort, die past bij de omgeving – hier zijn veel voorbeelden van te geven, bijv.: - warme open plekken én beschutting voor reptielen (en bijen e.a.); - ruige overhoekjes en rijke vegetatie voor patrijzen; - uitkijkplek en struiken voor roodborsttapuit; - schrale vegetatie voor zeldzame planten; - veilige nestgelegenheid voor zwarte sterns of voor kustbroeders; - oeverwaluw- en/of ijsvogelwand
Autochtoon en/of biologisch geteeld materiaal gebruiken (zaad, struiken en bomen) (eventueel aandacht voor écht streekeigen soorten(mengsels) van kwekers die samenwerken met het Levend Archief/De Nationale Zadencollectie
Veel voedsel leverende struiken en bomen (bloei en zaad/vruchten)
Een grotere categorie (dus duurdere) bomen en struiken aanplanten
Zonneveld 'in het landschap laten verdwijnen' door verdiepte rand (wadi?), waarin het hekwerk minder opvalt
Hekwerk met faunapassages
Hekwerk zo snel mogelijk maskeren, óf door het te laten overgroeien met soorten als klimop, wilde wingerd, hop, kamperfoelie, óf door er bijv. een heg naast te planten
Zonneveld (deels) zonder hekwerk door een op natuurlijke wijze ondoordringbare rand (grondwal met struweel, waterpartij)
Aanleg voorzieningen voor recreatie en educatie (waarbij het 'verhaal' van lokale energie-opwekking én natuur/landschap wordt ervaren) (<i>dit moet streng worden beoordeeld, maar zie ik toch als kans</i>)
Energiepark benutten als natuurlijke klimaatbuffer (natuurlijk – veelal hoger – waterpeil, sloten dempen, drainage afsluiten & ruimte voor natuur)
Bijdrage aan ontwikkeling van een Energietuin
Biohutten, viskorven of andere speciale structuren voor onderwatervegetatie en -fauna geplaatst onder drijvende zonneveld
Vlotten met uitbundige vegetatie en nestgelegenheid aangehaakt aan drijvend zonneveld
Windturbines met een hogere 'tiplaagte' van de bladen, om het risico op vogel- of vleermuisslachtoffers meer te beperken dan wordt verplicht (<i>eenmalige extra subsidie, evt. verminderde opbrengst kan uiteraard hele exploitatieperiode gelden</i>)
Verbindingszone tussen het energiepark en naburige (NNN-)natuur: blauw (bijv. natuurrijke oevers aanbrengen), evt. inclusief klompenpad
Verbindingszone tussen het energiepark en naburige (NNN-)natuur: groen (bijv. heggenstructuur of bomenrij versterken of terugbrengen of een slaperdijk omvormen voor ecologisch beheer), evt. inclusief klompenpad
Bijdrage aan project voor populatieversterking van een of enkele voor de energietransitie kwetsbare soorten vogels of vleermuizen

Bijdrage voor aanschaf van kleine machine voor maaibeheer coöperatieve zonneparken
Bijdrage voor innovatieproject ten behoeve van de natuur

Toelichting bij deze lijst

De behoefte vanuit de RES'en is uitgesproken om een indicatieve lijst met maatregelen op te stellen, inclusief een kostenindicatie. Het zou natuurlijk het mooist zijn als er, net als in de SDE++ regeling, een lijst maatregelen is met een precies uit te keren bedrag per maatregel (uiteraard in relatie tot vermenigvuldigingsfactoren, bijv. aantal hectares). Dat is niet haalbaar, vanwege de tijd die het opstellen ervan zou kosten, vanwege regionale verschillen en omdat de meeste natuurwinst te behalen valt met goed doordacht maatwerk.

Ik wil bovenstaande lijst nog indelen in categorieën wat betreft de globale kosten en mogelijk ook icoontjes toevoegen voor toepasbaarheid bij type projecten (wind, zon, infra en in ontwikkeling/gerealiseerd).

Bovenstaande lijst kan eindeloos worden uitgebreid. Wat ook kan is deze aanvullen of aanpassen op basis van de maatregelenpakketten voor natuur- en landschapsbeheer door terreineigenaren (SVNL), door agrarische collectieven (ANLb) en om grond geschikt te maken voor natuurbeheer of om de kwaliteit van het natuurbeheer verder te ontwikkelen (SKNL). Op de website van BIJ12 is de [Index Natuur en Landschap](#) te vinden.

Hier zijn een algemene beschrijving, de condities en monitoring van alle 47 beheertypen te vinden. Met ook een pagina over [standaardkostprijzen](#).

Wat ik daarnaast heb gevonden voor een globale kostenindicatie:

- Het jaarlijks uitgebrachte [Normenboek natuur, bos en landschap](#). De erin genoemde maatregelen geven gemiddelde bedragen in euro's voor personeelskosten (hoeveel werk is nodig voor een maatregel), maar daar komen dan de aanschafkosten en de lokale bijzonderheden nog bij.
- De agrarische collectieven hebben overzichten van hun maatregelenpakketten ANLb, zie bijvoorbeeld deze: [Collectiefrivierenland.nl/anlb-aanvragen](#). Het betreft voornamelijk beheer, voor nu interessant zijn vooral de aanlegkosten. Er zijn (kleine) verschillen per collectief en per provincie.